

Torsdagen den 22 februari

Kl. 14.00

Förhandlingarna leddes av fru andre vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

§ 2 Ang. möjligheten för svenskar som vistas i Schweiz att utöva sin rösträtt vid 1973 års val

Herr utrikesministern WICKMAN erhöll ordet för att besvara herr Fiskesjös (c) i kammarens protokoll för den 14 februari intagna fråga, nr 82, och anförde:

Fru talman! Herr Fiskesjö har frågat mig om vilka åtgärder regeringen planerar vidtaga inför 1973 års val för att möjliggöra röstavlämning vid beskickning och konsulat för de svenskar som vistas i Schweiz.

Orsaken till att röstmottagning ej ägt rum vid svensk utlandsmyndighet i Schweiz sedan 1956 har som bekant varit att enligt schweiziska regeringens uppfattning en valförrättning, organiserad av utländsk stat på schweiziskt territorium, utgör en kränkning av Schweiz suveränitet. Enligt vad utrikesdepartementet fått bekräftat har den schweiziska regeringen fortfarande denna uppfattning.

För att underlätta för röstberättigade svenska medborgare i Schweiz att utöva sin rösträtt har röstmottagning vid tidigare val emellertid anordnats vid svenska konsulat i kringliggande länder nära gränsen till Schweiz. Vidare har särskild röstmottagning under två dagar anordnats på ort i norra Italien. Avsikten är att också inför årets val tillämpa samma ordning.

Jag vill tillägga att när det däremot gäller ansökan om upptagande i särskild röstlängd har ambassaden i Bern och tre av våra konsulat i Schweiz kunnat utses att tillhandahålla ansökningsformulär och att utfärda för ansökan erforderligt intyg om innehav av giltigt pass.

Herr FISKESJÖ (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret. Det är knapphändigt hållet och berör inte direkt de svenska ansträngningarna att få schweizarna att ändra ståndpunkt i den här frågan.

De argument som framförts för den schweiziska ståndpunkten verkar inte särskilt övertygande. Man är tydligen ängslig för att de schweiziska dalarna skulle genljuda av de svenska partiernas valpropaganda om man tillgodosåg de svenska önskemålen. Men vad det gäller är ju något så oförargligt och stillsamt som att tillåta att svenskar, som vistas i Schweiz över valet, t. ex. på grund av arbete inom internationella organisationer,

Torsdagen den
22 februari 1973

*Ang. möjligheten
för svenskar som
vistas i Schweiz
att utöva sin röst-
rätt vid 1973 års
val*

Torsdagen den
22 februari 1973

*Ang. möjligheten
för svenskar som
vistas i Schweiz
att utöva sin röst-
rätt vid 1973 års
val*

får avlämna sina röster på svensk beskickning och svenska konsulat i landet.

Det har ju hos oss varit en allmän strävan att så långt möjligt undanröja formella och praktiska hinder för röstberättigade att utöva sin rösträtt. Ett led i denna strävan har varit att röstmottagning sedan lång tid tillbaka anordnats vid ett stort antal svenska beskickningar och konsulat runt om i världen. Och det har tydligen gått bra även i stater som annars inte visar någon större förståelse för den demokratiska beslutsprocessen. Röstning hos utlandsmyndighet är direkt reglerad i vår vallag, och så sent som i höstas uttalade föredragande statsråd i motivtexten i propositionen om ny vallag att "som huvudregel bör gälla att röstning skall kunna ske hos utlandsmyndighet vid alla slag av val".

Men schweizarna har alltså ansett sig kunna förbjuda svensk röstmottagning i landet ända sedan 1957. Svenska väljare i Schweiz tvingas bege sig till Liechtenstein, Frankrike och Italien om de skall kunna utöva sin rösträtt.

Den schweiziska ståndpunkten i den här frågan är mycket märklig, och jag tycker att det borde vara möjligt att få de schweiziska myndigheterna att inse detta. Även ur folkrättslig synpunkt förefaller den schweiziska hållningen egendomlig. Svenskar i landet får besöka våra utlandsmyndigheter där i allehanda ärenden. Men avlämna sina röster får de inte.

Jag skulle vilja fråga herr utrikesministern om man inte avser att göra nya och direkta framställningar till de schweiziska myndigheterna om röstmottagning vid beskickning och konsulat i Schweiz.

Herr utrikesministern WICKMAN:

Fru talman! Det fanns i herr Fiskesjöes inlägg en insinuant ton, antydande att frånvaron av möjligheter för svenska röstberättigade medborgare i Schweiz att utöva sin rösträtt skulle ha sin grund i ett ointresse hos den svenska regeringen och att det inte kunde finnas några seriösa invändningar från schweiziskt håll mot att bevilja denna rättighet, som för oss är naturlig.

Herr Fiskesjö säger att det väl ändå inte kan vara någon risk för att en svensk valkampanj skall genljuda i Schweiz' dalar. Jag tycker att herr Fiskesjö hade kunnat bespara sig den insinuationen och i stället kunde ha tänkt sig in i det schweiziska läget. Den schweiziska regeringen hyser självfallet inte någon oro för omedelbara följder av att svenskar utövar sin rösträtt i Schweiz, utan den schweiziska inställningen har självfallet samband med – och det tycker jag att herr Fiskesjö borde ha kunnat begripa – att Schweiz är fyllt av hundratusentals gästarbetare. Det betyder alltså att schweizarna icke kan betrakta denna fråga som enbart ett schweiziskt-svenskt problem. Det är ett problem av mycket större betydelse för dem.

Detta är anledningen till det berörda förhållandet. Inför varje val tar vi upp frågan från svenskt håll, och vi har gjort det också i år. Vi har då konstaterat att den schweiziska inställningen kvarstår orörlig. I det läget anpassar vi oss – vilket vi måste göra – till detta och vidtar alla de

praktiska åtgärder som är möjliga för att underlätta för svenska medborgare som är bosatta i Schweiz att utöva sin rösträtt.

Herr FISKESJÖ (c):

Fru talman! Jag kan inte inse att jag hade någon insinuant ton i mitt anförande. Jag påpekade att jag tyckte att de omständigheter som jag hade tagit upp var märkliga, och det vidhåller jag. Det kan ju inte finnas några speciella skäl för just Schweiz att vägra svenskar att där utöva sin rösträtt. I andra länder, där vi har möjlighet till röstning, har man inte funnit det förenat med några speciella svårigheter. Det är inte bara i Schweiz som man har gott om utläningar. Det har man litet varstans i andra länder, där röstmottagning förekommer vid våra beskickningar och konsulat.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Ang. bojkotten av sydafrikanska viner och spritdrycker

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Israelssons* (vpk) i kammarens protokoll för den 16 februari intagna fråga, nr 91, till herr handelsministern, och anförde:

Fru talman! Herr Israelsson har frågat handelsministern hur han bedömer frångåendet av den statliga bojkottlinjen i fråga om import av sydafrikanska viner och spritdrycker. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Styrelsen för Aktiebolaget Vin- & spritcentralen har genom beslut i april 1972 medgett att inköp åter sker av vissa sydafrikanska viner och spritdrycker för att tillfredsställa efterfrågan från allmänheten.

Bolagsstyrelserna i den statliga förvaltningen har att självständigt handlägga frågor som har med löpande verksamhet att göra, således också den fråga som herr Israelsson berört. Regeringen har accepterat denna regel i det berörda fallet.

Herr ISRAELSSON (vpk):

Fru talman! Finansministern hänvisar till att det statliga bolaget har att självt ta ställning, och jag vill i det intolka att finansministern och regeringen alltså med instämmande ser på vad som har skett. Att svenska folket skulle efterfråga sydafrikanska viner betvivlar jag också. Det har gått bra åtskilliga år hittills utan dessa viner.

Jag vill samtidigt som jag tackar finansministern för svaret på min enkla fråga göra mig till talesman för dem som har en annan mening i detta avseende än vad finansministern och regeringen tycks ha. Att man så länge väntade med att bryta den faktiska blockaden av sydafrikanska viner anser jag i stället talar för att man inte heller gör det i dagens läge, då solidariteten med också andra folk än de i Indokina börjar få det lättare att hävda sig opinionsmässigt och då de färgades kamp mot rasåtskillnad och förtryck i Sydafrika på sistone har ökat.

Nr 28

Torsdagen den
22 februari 1973

*Ang. bojkotten av
sydafrikanska viner
och spritdrycker*

Torsdagen den
22 februari 1973

*Om åtgärder för
att minska kronans
beroende av USA-
dollarn*

Sverige har – bl. a. på grund av att regeringen så småningom kommit att inta en klar och positiv hållning till Vietnams kämpande folk – skaffat sig ett gott rykte bland befrielseströrelserna världen över. Är det då inte betydelsefullt, herr finansminister, att Sverige försöker bibehålla och helst förbättra detta anseende ute i världen? Sverige kan kanske inte fylla funktionen som världens samvete men borde kunna vara ett föregångsland i fråga om solidaritet med den färgade folkmajoriteten i Sydafrika. Ett led i denna solidaritet är just en markering i fråga om det statliga monopolets inköspolitik. I detta fall kan man inte heller skylla på konkurrenshänsyn, eftersom det statliga bolaget inte är utsatt för konkurrens.

Det har ibland hävdats att det inte är möjligt att uppehålla en bojkott under lång tid. KF gav t. ex. upp bojkotten av sydamerikansk frukt 1970, efter åtta år. Vid det tillfället protesterade regeringspartiets ungdomsförbund, om jag inte minns fel. Om jag nu intar samma hållning till Vin- & spritcentralens inköspolitik visavi Sydafrika, anser då finansministern att jag och de som har samma mening som jag har är "förunderliga figurer", eller skulle det kunna tänkas att regeringen medverkar till en återgång i fråga om monopolets inköspolitik?

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om åtgärder för att minska kronans beroende av USA-dollarn

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Hermanssons* (vpk) i kammarens protokoll för den 16 februari intagna fråga, nr 93, och anförde:

Fru talman! Herr Hermansson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser vidta för att minska kronans beroende av USA-dollarn.

Låt mig först säga att en fråga av detta slag inte nöjaktigt går att besvara inom ramen för institutet enkla frågor. Problemet med dollarns roll i det internationella valutasystemet inskränker sig självfallet inte till dess betydelse för kronan. En förändring av dollarns roll måste sökas genom internationella förhandlingar och överenskommelser. Jag vill erinra om att den svenska regeringen senast vid internationella valuta-fondens årsmöte 1972 har givit uttryck för uppfattningen att reservvalutor, dvs. främst dollarn, bör spela en minskande roll i ett reformerat internationellt valutasystem och att framtida ökningar av internationell likviditet bör baseras på internationellt tillkomna och reglerade reservtillgångar.

Herr HERMANSSON (vpk):

Fru talman! Den svenska kronans beroende av USA-dollarn framträder ju för allmänheten framför allt i krissituationer, men det handlar här om ett långvarigt och fast beroende som i betydande grad påverkar Sveriges ekonomi och politik. Det här är ingen teknisk fråga. Den har betydelse för priserna, för hyrorna, för lönerna, för folkets levnadsstandard.

Torsdagen den
22 februari 1973*Om åtgärder för
att minska kronans
beroende av USA-
dollarn*

Den svenska kronans beroende av USA-dollarn avhänger av en rad omständigheter. Det avgörande är givetvis att Sverige är en del av det kapitalistiska system där USA alltjämt är den starkaste makten. För att slutgiltigt bryta den svenska ekonomins beroende av dollarimperialismen är det nödvändigt att skapa ett läge där Sverige som en socialistisk stat ingår i ett samarbete mellan likaberättigade socialistiska stater. Men en rad åtgärder kan och måste vidtas på vägen dit. Även med nuvarande ekonomiska system i Sverige är det möjligt att föra en politik som minskar beroendet av USA-dollarn.

En sådan viktig åtgärd är en betydande absolut och relativ ökning av den svenska handeln med de socialistiska staterna och med u-länderna. Sveriges utrikeshandel är nu helt dominerad av förbindelserna med kapitalistiska stater och riskerar att ännu mera bli detta genom avtalet med EEC och övriga delar av den västeuropeiska gemenskapen. Sverige måste också verka för ett annat internationellt valutasystem, som avsatser USA-dollarn som internationell reservvaluta.

USA:s ledande kretsar har utnyttjat detta monopol på ett hänsynslöst sätt för egna intressen. De har använt sedelpressarna för att finansiera det smutsiga anfällskriget mot Indokinas folk. De har tryckt nya sedlar för miljarder dollar för att underlätta för de stora amerikanska trusterna att köpa upp företag utomlands, även i Sverige.

Framför allt drabbar emellertid det nuvarande valutasystemet med dess ständiga kriser u-länderna och deras folk.

Den svenska arbetarrörelsen måste tillsammans med arbetarklassen i andra länder ta upp en hård kamp mot de s. k. multinationella företagen, som utnyttjar USA-dollarns ställning för att öka sin makt och för att göra profiter genom valutaspekulation, som de har gjort i den senaste krisen. Sverige måste upphöra att stödja USA-dollarn som landet har gjort genom sina stora stödköp av dollar och genom att nästan helt ha USA-dollar i sin reserv av utländska valutor.

Kan finansministern förklara varför valutareserven är så ensidigt sammansatt av USA-dollar? Varför har den inte en mera blandad sammansättning?

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Herr finansministern STRÄNG:

Fru talman! Jag fick en känsla av att herr Hermansson med sitt inlägg ville ha något slags förövning till den handelspolitiska och utrikespolitiska debatt som riksdagen så småningom skall ha. Som jag sade i mitt svar är knappast institutet enkla frågor med dess begränsade inlägg lämpligt för någon allmän utläggning i dessa frågor.

Jag vill emellertid korrigera herr Hermansson på en punkt, nämligen när han talade om den svenska kronans beroende av dollarn. Kronan är beroende av valutorna i alla de länder där man har konvertibilitet i sin internationella handel, och med sådana länder har Sverige 85 procent av sin utrikeshandel. Var och en av dessa valutor är i sin tur beroende av dollarn. Det går följaktligen inte att bryta ut den svenska kronan så länge vi betraktar det som en fördel att den är utväxlingsbar i omvärlden.

Denna fråga kan bara lösas på ett sätt, och det är genom att gradvis

*Om åtgärder för
att minska kronans
beroende av USA-
dollarn*

förminska denna speciella valutas internationella ställning via utbyte mot något annat slag av internationellt godtagbar valuta.

Herr HERMANSSON (vpk):

Fru talman! Den nuvarande valutakrisen är ingen tillfällighet. Den är en följd av det internationella valutasystemet, av bindningen till dollarn och av att USA:s dominerande ställning bland de rika imperialistiska staterna delvis börjat undergrävas. Men de svenska myndigheternas hållning verkar fullständigt resignerad. Riksbankschefen har enligt tidningsreferat uttalat: "Vi kommer att få leva med kriserna. Det är bara att konstatera att dollarn är reservvaluta och inrätta sig därefter." Finansministern hade en mera optimistisk inställning och sade att man borde göra någonting för att söka skapa ett annat internationellt valutasystem.

Men Sveriges riksbank har, förefaller det mig, inrättat sig mycket väl på det resignerade sätt som riksbankschefen har givit uttryck för, så väl t. o. m. att Sverige näst efter Västtyskland är det land som under den senaste tiden har stödköpt det största antalet dollar i förhållande till den egna ekonomin. Under dagarna kring den 15 februari upphandlade Sverige dollar för 1 miljard kronor. Till följd av USA:s devalvering har dessa redan minskat i värde med mellan 50 och 100 miljoner kronor beroende på med vilken valuta man jämför. Hela valutareserven har ju minskat i värde med närmare 500 miljoner kronor jämfört med de valutor som inte devalverats. Regeringen har ställt Sverige i den positionen att vi är beroende av dollarn. Regeringen agerar sedan utifrån denna position för att stödja dollarn. Det är naturligtvis en viss konsekvens i den felaktiga politiken, men den är trots allt felaktig.

Herr finansministern STRÄNG:

Fru talman! Jag skall svara herr Hermansson på en fråga, som han ställde i sitt första inlägg och som jag förbigick.

Han frågade varför vi har en så stor andel av dollar i vår valutareserv. Ja, det beror helt enkelt på den ställning dollarn har som internationell valuta i den internationella handeln. Kontrakten görs i dollar, sjöfarten likvideras i dollar osv., och med denna starka ställning är det ganska naturligt att även den svenska valutareserven har haft sitt stora inslag av dollar. Tidigare hade pundet samma ställning, men så småningom betraktades pundet som en mera osäker valuta. Dollarn övertog reservvalutans funktion. I den gamla riksdagen fanns det en högerriksdagsman som hette Henrik Åkerlund; han åklagade mig ständigt för att vi inte hade mera av guld i valutareserven och mindre av dollar. Jag brukade svara honom – om det nu är någon nyhet för herr Hermansson – att guldet ligger där det ligger och ger ingen avkastning; valutareserven i dollar ger sin ränteavkastning. Det är i denna bedömning man också har avvägt sammansättningen.

Så frågar herr Hermansson: Varför stödköper vi? Jo, det är helt enkelt därför att vi har accepterat den internationella valutaordningen som den fastställdes på ett möte i Washington den 18 december 1971. Att vi råkar vara en nation som fick stödköpa förhållandevis mycket berodde helt enkelt på att man internationellt har ett så bastant förtroende för den

svenska kronan, att när man ville göra sig av med dollarn var det den tyska marken och den svenska kronan som var åtråvärda.

Herr HERMANSSON (vpk):

Fru talman! Sveriges beroende av USA-dollarn framgår av en rad omständigheter:

1. Valutarens sammansättning,
2. Medlemskapet i Världsbanken,
3. Utrikeshandelns ensidiga inriktning,
4. Att exportkontrakten ofta skrivs i dollar som en följd av den första punkten,
5. Guldreservens placering till övervägande delen i USA,
6. De stora stödköp av USA-dollar som man förpliktat sig till.

Finansministern säger nu att vi är beroende av alla valutor och att kronan inte kan brytas ut ur systemet. Men jag kan inte förstå att han här framlagt någon avgörande argumentering för att praktiskt taget hela valutareserven, innehavet av främmande valutor, måste bestå av dollar. Det har också visat sig att en rad svenska företag gjort stora förluster – påstår de själva – under den senaste tiden därför att de tecknat kontrakt just i dollar i stället för i pund eller i kronor, vilket hade varit möjligt. Det finns alltså här ett sammanhang som jag menar att det är nödvändigt att bryta, där det går att komma framåt och där en mera varierad sammansättning av valutareserven faktiskt skulle kunna vara att föredra.

Herr finansministern STRÄNG:

Fru talman! Det finns vissa inslag i detta problem, säger herr Hermansson, som han inte kan förstå. Jag har full förståelse för att herr Hermansson inte förstår dem, för det här är en ganska ovanlig och snårig verksamhet när man börjar tränga in den. Men eftersom jag faktiskt inte har möjlighet att utveckla detta förrän fru talmannen på ett älskvärt sätt avbryter mig genom att slå med klubban, föreslår jag herr Hermansson att vi återkommer längre fram, när vi har tid på oss att ventilera frågan – den är intressant och värd att ventilera.

Herr HERMANSSON (vpk):

Fru talman! Jag kan helt instämma i finansministerns senast uttryckta önskemål. Den tid man får under en frågestund är alldeles för kort för att utförligt penetrera dessa frågor. Anledningen till att jag trots detta har framställt en enkel fråga till finansministern är att jag tycker det är felaktigt att en så stor valutakris skall passera och att Sverige skall genomföra devalvering av sin valuta utan att riksdagen inom en kort tid därefter får tillfälle att debattera detta spörsmål. Det är trots allt en angelägenhet som berör hela svenska folket och som riksdagen borde uttala sig om. Det var motiveringen till att jag framställde den enkla frågan, även om jag är överens med finansministern om att längre debattid hade varit önskvärd.

Herr finansministern STRÄNG:

Fru talman! Bara för korrigerings skull: Man kan inte presentera den här valutajusteringen som en devalvering av den svenska kronan. Den

Nr 28

Torsdagen den
22 februari 1973

*Om åtgärder för
att minska kronans
beroende av USA-
dollarn*

Torsdagen den
22 februari 1973

*Om sysselsättnings-
främjande åtgärder
med anledning av
byggarbetsgruppens
förslag*

är mot vissa nationer en revalvering av den svenska kronan. Vi har lagt oss, som jag har sagt tidigare, i mitten av skiktet mellan den högsta och den lägsta punkten.

Herr HERMANSSON (vpk):

Fru talman! Bara för fullständighetens skull vill jag säga att jag inte helt accepterar finansministerns beskrivning. Hade man velat lägga sig "mitt i skiktet", skulle man ha varit något försiktigare än regeringen nu har varit med att skriva ned den svenska kronans värde.

Herr finansministern STRÄNG:

Fru talman! Det där kan vi kanske bedöma om några veckor. Men om jag skall göra ett avslöjande för dagen, så blir det att fortfarande är det internationella förtroendet för den svenska kronan så starkt att vi inte har kommit ner till den nedskrivningsprocent som vi uttalade oss för.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om sysselsättningsfrämjande åtgärder med anledning av byggarbetsgruppens förslag

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr *Petersons* i Linköping (fp) i kammarens protokoll för den 14 februari intagna fråga, nr 83, och anförde:

Fru talman! Herr Peterson i Linköping har frågat mig vilka initiativ jag avser att ta för att förbättra sysselsättningen med anledning av byggarbetsgruppens förslag.

De förslag till åtgärder som byggarbetsgruppen lade fram i slutet av förra månaden bereds för närvarande inom berörda departement och myndigheter. För så vitt gäller åtgärder som kräver riksdagens beslut kommer regeringen att inom kort lägga fram förslag härom.

Herr PETERSON i Linköping (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet Holmqvist för svaret på min fråga. Svaret var kort, men jag betraktar det ändå som innehållsrikt.

Enligt arbetsmarknadsstyrelsens pressmeddelande steg, som väntat, arbetslösheten i byggnadssektorn kraftigt de senaste månaderna: från december till januari med 2 700 och från januari till februari med 1 000. Det var med detta som bakgrund jag med intresse tog del av byggarbetsgruppens promemoria.

Gruppen har, anser jag, med berömvärd snabbhet kommit med förslag till åtgärder i fråga om sysselsättningen på kort sikt. I dagens läge måste byggarbetsgruppens promemoria vara ett mycket värdefullt dokument.

Många tecken tyder på att byggandet är på väg mot en lägre nivå. Men på vilken lägre nivå det kommer att stabiliseras är väl i dag inte lätt att uttala sig om. Att nedgången under innevarande år blir stor är dock ganska klart. Det är detta man bör ha i minnet när behovet av åtgärder mot den snabba sysselsättningsnedgången diskuteras.

En förbättring av sysselsättningen på byggsidan skulle också påverka konsultsidan, där liknande svårigheter givetvis finns.

Kanske skulle det vara värdefullt om också andra sektorer av arbetslivet kunde inventeras på samma sätt som skett med byggsektorn. Resultatet skulle då kunna bli en sysselsättningsbank med ett gott utbud av sysselsättningsstillfällen.

Det är viktigt att den snabbhet i arbetet som kännetecknade byggarbetsgruppen också i det fortsatta bearbetandet av resultaten kan bibehållas, och jag tycker det framgår av svaret att det kommer att bli så. Jag tackar än en gång för det.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Ang. arbetslösheten bland akademiker

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr *Wijkmans* (m) i kammarens protokoll för den 16 februari intagna fråga, nr 95, och anförde:

Fru talman! Herr Wijkman har frågat vilka slutsatser jag drar av den senaste rapporten från statistiska centralbyrån som visar att antalet arbetslösa akademiker väsentligt ökat.

Under senare tid har svårigheterna på arbetsmarknaden i särskilt hög grad gällt gruppen nytillträdande. Ungdomsarbetslösheten är och har varit jämförelsevis hög och har ökat såväl bland dem som övergår direkt från grundskolan till arbetsmarknaden som bland nytutexaminerade från universitet och högskolor. Regeringens åtgärder mot arbetslösheten har också i stor omfattning under både föregående och innevarande budgetår varit inriktade på att bereda sysselsättning för ungdomar och långtidsutbildade. Som exempel kan jag nämna särskilda kurser kombinerade med praktik, anordnande av praktikplatser hos statliga verk och myndigheter samt breddningen av beredskapsarbetena till tjänste- och förvaltningssektorerna. Jag vill vidare framhålla att de grupper som det här gäller liksom andra arbetslösa måste vara beredda att anpassa sig till de förändringar i efterfrågan på arbetskraft som strukturuomvandlingen leder till.

Herr WIJKMAN (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Dagens situation för de långtidsutbildade är ju allt annat än ljus. Förutom att de lever med ett studiemedelssystem som lägger börda på sikt på deras axlar har de väldigt svårt att få jobb när de kommer ut från universiteten.

Den undersökning som statistiska centralbyrån har gjort, som jag refererade till i min fråga och som innebär uppföljning av dem som utexaminerades sista kvartalet 1971, visar att ännu nio månader efteråt hade drygt 30 procent av dem icke fast anställning. Vissa läste vidare och andra var sysselsatta i beredskapsarbeten, men mellan 7 och 8 procent ansåg sig vara permanent arbetslösa.

Jag har de senaste dagarna roat mig med att undersöka hur stort antalet arbetssökande är totalt bland dessa grupper i Stockholm, Göteborg och Umeå, och jag har kommit fram till att det är nära 4 800 arbetssökande med akademisk utbildning. Detta tillsammans med det ganska stora antal som är i beredskapsarbeten visar ju att det är åtskilliga tusen med lång utbildning som har svåra problem på sikt.

I min fråga efterlyste jag ju vilka slutsatser herr statsrådet drar av de här ganska färskas undersökningarna. Det enda som direkt är ett svar på frågan är det avsnitt där statsrådet säger att de här grupperna liksom andra arbetslösa "måste vara beredda att anpassa sig till de förändringar i efterfrågan på arbetskraft som strukturovandlingen leder till". Jag kan inte säga att jag finner särskilt mycket substans i det svaret.

Tidigare när vi har diskuterat dessa frågor har man bl. a. fått höra att just akademikerarbetslösheten är ett vanligt utslag av att vi har haft en låg konjunktur. Och nu är det alltså strukturovandlingen. Det är klart att detta är ett strukturproblem på många sätt, men jag tror att man klart kan säga att det i första hand är beroende på att vi har haft en väldigt snabb expansion av den högre utbildningen de senaste tio åren. Vi har haft ett studiesystem de senaste åren – PUKAS-systemet – som har gjort att man utbildat fel sorts människor med avseende på den arbetsmarknad som finns. Vi har haft en dålig information både till de blivande studenterna fram till 1970/71 om hur arbetsmarknaden skulle se ut i framtiden och – inte minst viktigt – till näringslivet som den i framtiden stora avnämaren. Jag menar alltså att det här svaret inte räcker därför att jag tror att det är tusentals och åter tusentals unga människor som väntar på någon form av besked om vad de skall tro på på lång sikt.

Jag har diskuterat de här frågorna bl. a. med inrikesdepartementets specielle expert på ungdomsarbetslöshet, Bosse Ringholm, vid flera tillfällen, och han brukar hävda att det här är ett stort problem för alla ungdomar, men de som är långtidsutbildade har det i alla fall bättre ställt än de som är korttidsutbildade. I princip håller jag naturligtvis med honom om att det alltid är bättre att ha en god utbildning i bagaget om man saknar arbete än att inte ha en god utbildning. Men med de siffror som i dag gäller, avseende många, många tusen, så måste man ju ställa sig frågan: Vad skall även de långtidsutbildade tro på på sikt?

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Fru talman! Det kan ju finnas anledning för herr Wijkman att fortsätta att diskutera med Ringholm när han tydligt tar intryck av vad Ringholm säger. Det är självfallet på det sättet att vi inte kan glömma bort någon grupp när det gäller möjligheterna att ge sysselsättning, lika litet som vi kan favorisera någon speciell grupp. Våra åtgärder får ju vara sådana, att vi når ut till alla grupper av arbetslösa som ställer förväntningar på att samhället skall gripa in, när nu inte den enskilda företagsamheten kan orka med att ge sysselsättning.

Jag har i svaret redogjort för en rad åtgärder som syftar till att bredda möjligheterna att få ett beredskapsarbete. Vi går in på nya sektorer, där det är arbetsuppgifter som kanske ligger bättre till för akademikergrupperna än en rad andra arbeten gör.

Torsdagen den
22 februari 1973

Ang. arbetslösheten bland akademiker

Men jag är angelägen att framhålla att för den som blir arbetslös gäller det faktiskt i första hand att få ett arbete och få försörjning. Det kan hända att man inte omedelbart kan få ett jobb som svarar mot de förväntningar man har ställt och den utbildning man har skaffat sig. Men det är ju bättre att komma in i produktionen och visa att man vill arbeta, och då ges det också tillfälle att kanske lättare få ett arbete som passar. Vi har exempel på det. Jag tror det var SAAB i Linköping som anställde över 20-talet akademiker och ställde dem vid verkstadsmaskinerna. Ett år senare var inte någon av dem kvar i verkstaden. Men ingen hade blivit permitterad. Det var visst en eller två som sökt sig bort – de andra hade fått, som de tyckte, bättre mot deras utbildning svarande uppgifter inom företaget.

Jag anser att detta kan vara ett bra exempel på vad det här rör sig om – att i första hand ta ett jobb och sedan söka över till det som passar bäst när de möjligheterna bjuds.

Herr WIJKMAN (m):

Fru talman! Det är naturligtvis väsentligt att komma ut på arbetsmarknaden och inte gå arbetslös under en längre tid, och man får många gånger ta det arbete som bjuds. Jag delar herr statsrådets uppfattning där. Det är alldeles uppenbart att med den väldiga expansion som vi har fått och kommer att få i det här landet när det gäller högre utbildad arbetskraft, måste även akademikerna söka sig utanför de traditionella områdena. Det är jag alldeles överens med statsrådet om.

Men trots att man alltså från samhällets sida har satt i gång omkring 1 500 beredskapsarbeten för närvarande för dessa grupper och trots att vi har ungefär 500 i AMS-utbildning, så har vi ungefär 5 000 som är arbetssökande på de arbetsförmedlingar jag omnämnde – och därutöver har vi Lund och Uppsala som stora akademikerorter. Vi känner dessutom till att ett ganska stort antal människor läser vidare i något slags panik därför att de vet att om de går ut på arbetsmarknaden nu får de inget arbete.

Detta är ett speciellt problem, herr statsråd, därför att dessa människor har ju lagt ned 12, 13 eller 14 år på studier. De har dragit på sig studieskulder och har ofta förespeglats att här kommer det i alla fall att bli en ganska hyfsad situation när de kommer ut på arbetsmarknaden. Och så kommer man i dag ut på den här kärva arbetsmarknaden, eller också är man precis i början av sina studier och ser hur tusentals akademiker för närvarande saknar en rimlig sysselsättning i förhållande till sina kvalifikationer.

Jag har inga patentlösningar här – det vill jag klart säga ifrån. Jag kan peka på vissa brister. Jag har redan talat om att PUKAS-systemet är en av orsakerna till att vissa personer har fått en alltför snäv utbildningsbakgrund – jag säger detta eftersom statsrådet Moberg just kom in i kammaren. Men här måste väl ändå regeringen ha en principiell skiss till hur man på lång sikt skall lösa de här människornas problem, för det är ju en sådan väldig ansvällning av antalet akademiker i förhållande till det antal vi haft tidigare som skall ut på arbetsmarknaden inom de närmaste fem-tio åren.

Torsdagen den
22 februari 1973

*Om kostnadsfria
reservhörapparater
för hörsel-
skadade*

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Fru talman! Jag kanske kan säga som det blev sagt i debatten om en tidigare fråga, att ämnet är väl för stort för att vi skall klara det inom ramen för en enkel fråga, när herr Wijkman nu vidgar frågan till att gälla hela utbildningssystemet och anpassningen till arbetsmarknaden. Jag har svarat på den ställda frågan, och jag tror att man rimligtvis inte kan komma till någon annan uppfattning än att det ansvar vi måste känna som politiker får gälla alla grupper.

Vi har försökt att ordna beredskapsarbeten och vidta åtgärder som kan nå så långt ut som möjligt och skapa ett så brett utbud som möjligt av arbetstillfällen. Det är möjligt att detta har varit otillräckligt, men jag såg ett cirkulär som SACO hade skickat ut där man gav sitt erkännande åt dessa åtgärder och påpekade att situationen skulle ha varit betydligt värre om det inte ordnats en rad beredskapsarbeten.

Jag tror alltså att de som vill studera denna fråga kan få goda belägg för att åtgärderna har nått dit de syftat.

Herr WIJLMAN (m):

Fru talman! Jag håller med om att det är väldigt svårt att inom ramen för en enkel fråga diskutera detta breda problem.

Statsrådet Holmqvist säger att han har svarat på min fråga. Jag konstaterar bara att statsrådet har räknat upp några av de åtgärder som vidtagits, och jag har inte kritiserat dessa – jag tycker att det är utmärkt att åtgärderna genomförts. Jag har också samma principiella syn som statsrådet, att har vi ett svårt arbetsmarknadsläge kan man inte ensidigt favorisera en grupp eller glömma bort någon grupp. Men jag menade att man på sikt, om man nu ser att problemen hopar sig för de här grupperna, måste ha en profil på sin politik, och det är detta jag saknar i statsrådets resonemang.

Det enda som jag och de som eventuellt är intresserade av den här debatten har fått på lång sikt är beskedet att de här grupperna – jag citerar igen – ”måste vara beredda att anpassa sig till de förändringar i efterfrågan på arbetskraft” som gäller. Jag tycker inte att det är mycket till svar. Det är liksom en truism att man måste anpassa sig till efterfrågan och utbud.

Men, fru talman, jag skall i stället be att så snabbt som möjligt få framställa en interpellation rörande dessa frågor, så kan vi kanske inom kort få mera tid att diskutera dem.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om kostnadsfria reservhörapparater för hörselskadade

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr Börjessons i Falköping (c) i kammarens protokoll för den 16 februari intagna fråga, nr 92, och anförde:

Fru talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat om jag vill medverka till att de hörselskadade som erhållit kostnadsfri hörapparat

jämväl skall erhålla reservhörapparat.

Hörselskadad som ordinerats hörapparat erhåller denna kostnadsfritt genom hörcentral. Byte av hörapparat får ske när dess ljudförstärkande funktion inte längre är tillfredsställande eller när den allvarligt skadats eller förlorats. Om hörapparaten behöver repareras kan hörcentralen i viss utsträckning ställa utlåningsapparat till förfogande under reparations-tiden.

Frågan om statsbidrag till reparation av bl. a. hörapparater utreds för närvarande. I det sammanhanget torde den av herr Börjesson aktualise-rade frågan komma att närmare belysas.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret på min enkla fråga.

Det framgår av svaret att hörselskadad som ordinerats hörapparat erhåller denna kostnadsfritt genom hörcentralen. Under vissa förhållan-den kan emellertid två hörapparater ordinerats för samtidigt bruk, t. ex. när det är fråga om starkt hörselskadade barn och ungdomar, detta för att möjliggöra optimal talutveckling. När två hörapparater ordinerats till samma person gäller det emellertid enbart för samtidigt bruk; någon reservhörapparat får vederbörande inte. Vid de kontakter jag har haft med hörselskadade har det framkommit som ett mycket starkt önskemål att de som ordinerats och erhåller hörapparat också skall få en reservhörapparat. Det är nämligen en mycket stor olägenhet för en hörselskadad att någon dag eller under en längre tid vara tvungen att avstå från kommunikationerna med omvärlden, när den ordinarie hörapparaten går sönder. Och att laga en hörapparat genom Landstingens inköpscentral tar fyra till sju dagar, inklusive tiden för inlämning, transport och avhämtning.

Rätten till reservhörapparat – alltså rätten att alltid kunna höra – bör tillkomma samtliga som är i behov av hörapparat för kommunikation med omvärlden, givetvis inte enbart förvärvsarbetande människor.

Statsrådet säger i sitt svar att frågan om statsbidrag till reparation av bl. a. hörapparater utreds för närvarande och att den av mig aktualiserade frågan torde komma att belysas närmare i det sammanhanget. Jag hoppas då, herr socialminister, att vi skall komma dithän att rätten till reservhörapparat åt de hörselskadade tas med i anvisningarna till hjälpmedelsförteckningen.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Ang. arbetet inom av statliga verk tillsatta arbetsgrupper

Herr statsrådet MOBERG erhöll ordet för att besvara fru *Sundbergs* (m) i kammarens protokoll för den 15 februari intagna fråga, nr 87, och anförde:

Fru talman! Fru Sundberg har frågat mig om jag anser det acceptabelt att ett verk inskrider för att styra arbetet inom en av verket tillsatt

Torsdagen den
22 februari 1973

*Ang. arbetet inom
av statliga verk till-
satta arbetsgrupper*

arbetsgrupp, som arbetar efter givna direktiv.

I princip, ja. Under alla förhållanden om direktiven inte till alla delar följts av arbetsgruppen.

Fru SUNDBERG (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet Moberg för svaret, som jag finner vara kort och rakt på sak men inte desto mindre märkligt.

Låt mig börja med att säga att det märkliga finner jag vara det första beskedet: "I princip, ja." Ett väsentligt inslag i den svenska demokratin är ju vårt utredningsväsende, och till svensk praxis hör att man skall genomföra utredningar så allsidigt som möjligt och att allt relevant material som kan ligga till grund för kommande förslag och beslut skall tas fram och analyseras. Det kan inte accepteras att en utredning eller en arbetsgrupp förkväver sådant material som kan anses obekvämt för det departement som tillsatt utredningen.

Sådana här principdiskussioner gäller vanligtvis utredningar som tillsatts av en ledamot av regeringen, dvs. offentliga kommittéer. Om regeringen skulle ingripa för att styra arbetet i en sådan kommitté, skulle detta mötas av kraftiga reaktioner. Jag kan inte inse att inte detsamma borde gälla för en arbetsgrupp som tillsatts av ett ämbetsverk.

Så har emellertid, såsom statsrådet Moberg väl känner till, inte varit fallet för den arbetsgrupp som tillsatts för att framlägga förslag för att förbättra studieresultaten i matematik vid teknisk fakultet. På det mest flagranta sätt har verket gått in i pågående utredningsarbete och presenterat skrivningsförslag som ställt i motsatsförhållande till gruppens enhälliga förslag till skrivning. Enligt uppgift har dessutom gruppen från en av verkets högre tjänstemän fått besked om att i fall gruppens egen skrivning presenterades, så skulle de olika utbildningsnämnderna icke få tillgång till densamma, detta trots att det i direktiven heter att ett sådant utlämnande skall vara en utgångspunkt för gruppens arbete. Ordförande i arbetsgruppen har mot bakgrund av vad som skett avgått.

Fru talman! Jag ställde min fråga för att få höra statsrådets principiella ställningstagande. Det blev en besvikelse för mig och jag vågar säga för många andra. Redan genom tillsättandet av utredningar och utformningen av direktiven har statsmakterna i dag en möjlighet att påverka utredningarnas arbete. I det här fallet har, såvitt jag kan utröna av direktiven, ingenting skett som gått emot vad som sägs i direktiven. Man har i viss mån ansett det nödvändigt att undersöka förkunskaperna i matematik, och det sägs också i direktiven att man särskilt bör göra detta.

Statsrådet Moberg som står i spetsen för det departement som har det största antalet utredningar och kommittéer har här frångått den fria utredningspraxisen. Jag vill ställa en kompletterande fråga: Anser statsrådet att direktiven i det fall vi nu diskuterar har frångåtts?

Herr statsrådet MOBERG:

Fru talman! Först till anledningen till att jag svarade: "I princip, ja." Det förhåller sig så att ett ämbetsverk har att på eget ansvar och inom ramen för sin instruktion sköta vissa bestämda förvaltningsuppgifter. I

Torsdagen den
22 februari 1973

*Ang. arbetet inom
av statliga verk till-
satta arbetsgrupper*

instruktionerna för ämbetsverken förekommer ofta bestämmelser om att verken i mån av behov och tillgång på medel äger anlita sakkunniga och experter. Dessa experters ställning inom verksorganisationen vad beträffar skyldigheten att följa verksledningens fortlöpande direktiv kan inte gärna skilja sig från vad som i det avscendet gäller för den mer fast anställda personalen vid verket. Detta gör att en jämförelse med kanslihusets utredningsapparat i detta fall icke är giltig.

I det konkreta fallet förhåller det sig så att ämnet matematik är föremål för diskussioner och överväganden av skolöverstyrelsen och kanslersämbetet i tre arbetsgrupper. I en av dem, som är gemensam, diskuterar man gymnasiets studieplaner, i två diskuterar man specifika universitets- och högskoleproblem. Det var i en arbetsgrupp av den senare kategorin som en av ledamöterna hade tyckt det var lämpligt att diskutera saker och ting som diskuterades i den första, den för skolöverstyrelsen och kanslersämbetet gemensamma arbetsgruppen. Utan att gå in i detalj på den konkreta frågan tycker jag att det förefaller helt klart att arbetsgruppen i fråga gick in på en annan arbetsgrupps arbetsområde, och följaktligen fanns det anledning för ledningen för verket att ingripa.

För att visa generositeten i det här ämbetsverkets uppträdande vill jag meddela att den person som först skrev utkastet till den debatterade promemorian har efterträtt den protesterande professorn som ordförande i arbetsgruppen. Det visar generositeten hos verksledningen.

Fru SUNDBERG (m):

Fru talman! I så fall tycker jag att det är ganska märkvärdigt att statsrådet Moberg i direktiven till den arbetsgrupp vi här diskuterar i punkt 7 skriver: "Arbetsgruppen bör samråda med den av UKÄ och SÖ gemensamt tillsatta samrådsgruppen beträffande matematikundervisningen i gymnasieskolan och vid universitet och högskolor."

Än märkligare är att det i punkt 2 står: "Särskilt bör beaktas anknytningen av utbildningen i matematik vid teknisk fakultet till utbildningen inom avlämnande linjer inom gymnasieskolan." Det var ju exakt detta som arbetsgruppen ville göra. Det var bara det att den skrivning arbetsgruppen kom fram till för SÖ inte var särskilt behaglig, eftersom arbetsgruppen allvarligt påtalade brister i gymnasieskolans matematikundervisning. Men att detta sker såväl i samråd med den andra gruppen som inom ramen för de direktiv som UKÄ givit för den nu aktuella arbetsgruppen kan man inte komma ifrån.

Det mest märkliga har kanske ändå varit att man, som framgått av pressen, försökt utöva påtryckning under hot – för att använda vanligt svenskt språk – nämligen att arbetsgruppens resultat inte skulle beaktas om det inte föll departementet på läppen. Detta är väl också någonting som är relativt ovanligt i svenskt utredningsväsende.

Herr statsrådet MOBERG:

Fru talman! För det första: Det är inte jag som skrivit direktiven, fru Sundberg, utan det är kanslersämbetet.

För det andra: Vad som står i pressen har man då och då anledning att ta med en nypa salt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Ang. sysselsättningen vid svenska företag med handel på Grekland

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr *Werners* i Malmö (m) i kammarens protokoll för den 14 februari intagna fråga, nr 80, och anförde:

Fru talman! Herr Werner i Malmö har frågat vilka åtgärder jag avser vidtaga i anledning av att sysselsättningen hotas vid somliga svenska företag med handel på Grekland på grund av den minskade efterfrågan på svenska produkter i detta land.

Jag är medveten om att många svenska företag har fått svårigheter att avsätta sina produkter i Grekland. Anledningen är att grekerna i stor utsträckning har stoppat licensgivningen för import från Sverige. Vi har givetvis påtalat den diskriminering mot svenska varor som detta innebär.

Den internationella handeln regleras i dag av åtaganden som gjorts bland annat inom organisationer som GATT och OECD. Enligt de regler som gäller i dessa organisationer är diskriminering inte tillåten i internationell handel.

Vi är måna om att uppfylla våra internationella åtaganden. Vi kräver givetvis i vår tur att andra länder fullgör sina skyldigheter gentemot oss. För att få rättelse till stånd när ett land brustit i sina förpliktelser krävs enligt stadgarna att en viss procedur följs. Regeringen har gjort erforderliga förberedelser i detta syfte.

Herr WERNER i Malmö (m):

Fru talman! Tack för svaret, handelsministern! Om än kärt gav det ju något positivt på slutet. Det talas om att man gjort förberedelser för åtgärder som skall vidtas. Handelsministern anför också att anledningen till den här situationen är att grekerna stoppat licensgivningen. Men det finns ju alltid en anledning bakom alla anledningar, och den bör ju inte heller fördöljas. Uppenbarligen har regeringens hårdföra officiella fördömande av grekjuntan ställt till stora handelspolitiska bekymmer för inblandade parter. Hur befogad kritiken än är – det vill jag betona – efterlyser säkerligen de många som drabbas en något smidigare diplomati. Grekiska företagare hindras från att köpa svenska varor, eftersom de förvägras importlicens, och man har tvingats avbeställa givna order, uppgående till stora summor som skulle ha kunnat komma svensk industri till godo.

Nu senast har man från grekiskt håll informellt åberopat att de svenska myndigheterna uppträtt hindrande mot extraundervisning för grekiska barn i hemlandets språk och kultur i Södra latins lokaler här i Stockholm. Så uppenbarligen finns det anledningar.

Jag vill ge ett par exempel på drabbade företag. Hässleholms Mekaniska Aktiebolag och Svenska Smergelskiffabriken i Höganäs syssel-

sätter vardera 30 man. I Hässleholm tillverkas bl. a. plåtbearbetningsmaskiner. Dessa svenska produkter är omtyckta av grekiska företagare, som gärna köper dem. Denna export drabbades helt nyligen av ett bakslag, då de grekiska beställningarna, motsvarande en halv miljon kronor, plötsligt annullerades. Samtidigt stoppades i Grekland den svenska reklamen för Hässleholmsprodukter. Detta skedde enligt säkra källor på order av den grekiska regimen.

I vad gäller det andra företaget, Svenska Smergelskiffabriken, är utvecklingen där lika fatal. År 1968 utgjorde exporten 10 procent av omsättningen, som vid det tillfället uppgick till 2 miljoner kronor. Utrikeshandeln gällde så gott som uteslutande Grekland. Fram till 1972 har importlicenserna i detta land beträffande det svenska slipmaterialet minskats ned till noll. Man står nu liksom Hässleholms Mekaniska AB inför hotet att behöva avskeda de anställda. Problemet gäller naturligtvis också underleverantörer.

Under de senaste tio åren har vi haft 26 000 konkurser, därav 4 240 år 1972. Vi känner till arbetslöshetssiffrorna, som är uppe i 200 000, om man räknar in alla kategorier. Under sådana förhållanden har vi inte råd att riskera ytterligare sysselsättningssvårigheter och produktionsbortfall. Därför måste åtgärder vidtas. Det borde väl gå att utan utrikespolitiska eftergifter åstadkomma en handelspolitisk bearbetning av grekiska myndigheter.

Herr handelsministern FELDT:

Fru talman! Jag vet inte om herr Werner i Malmö själv vet vad han talar om, när han beskriver läget så att en smidigare diplomati skulle ha lett till andra resultat. Han påstår att det finns anledningar bakom anledningarna. Anser herr Werner att en avtalsstridig diskriminering av svenska varor är befogad i detta fall, eller vad menar herr Werner? Menar herr Werner att vi skall lägga om vår utrikespolitik, om vi utsätts för handelspolitiska påtryckningar? Det är jag som skall svara, men herr Werners uppträdande i talarstolen var från min synpunkt häpnadsväckande.

Herr WERNER i Malmö (m):

Fru talman! Jag har ställt frågan till handelsministern, därför att jag ville markera att jag uppfattar handels- och utrikespolitik som två skilda begrepp, som måste hållas isär. Jag har därför inte proponerat någon ny utrikespolitik. Men diplomati innebär väl dock att man på ett smidigt och nyanserat sätt kan föra fram sina meningar. Vad ger handelsministern annars för semantiskt innehåll åt begreppet diplomati?

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 28

Torsdagen den
22 februari 1973

*Ang. sysselsätt-
ningen vid svenska
företag med han-
del på Grekland*

Torsdagen den
22 februari 1973

*Om åtgärder mot
försök att kringgå
prisstoppet*

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara fru Nordlanders (vpk) i kammarens protokoll för den 15 februari intagna fråga, nr 84, och anförde:

Fru talman! Fru Nordlander har frågat om jag överväger något initiativ i syfte att åstadkomma ett ingripande mot försök att kringgå prisstoppet såväl som att genomföra en dold prisstegring genom viktreducering, kvalitativ försämring eller minskat styckeantal i slutna förpackningar.

Pris- och kartellnämnden har beträffande tillämpningen av prisstoppet bl. a. meddelat, att varje förändring i varans kvalitet eller i standardförpacknings vikt eller volym anses som överskridande av stoppris, om det i realiteten innebär att ett högre pris än tidigare uttas. För de varor som nu omfattas av prisstoppet är möjligheterna att förtäckt vidta förändringar av detta slag i allmänhet starkt begränsade. Under det föregående prisstoppet framkom heller inte något som tyder på att man i nämnvärd omfattning introducerade nya varor för att kringgå prisregleringen. Vidare följer pris- och kartellnämnden noga prisutvecklingen på varuområden som nu ligger utanför prisstoppet bl. a. genom ett särskilt anmälningsförfarande. Jag finner därför för närvarande inte något skäl att föranstalta om ytterligare kontrollåtgärder.

Fru NORDLANDER (vpk):

Fru talman! Jag tackar handelsministern för svaret. Det är naturligtvis tacknämligt att man följer prisutvecklingen på olika varuområden, men det är inte tillräckligt. Anledningen till min enkla fråga är de ständiga förändringar som sker i den stora förpackningsflora som finns och som utnyttjas i det otillbörliga syftet att dölja prishöjningar för konsumenten.

Vad jag närmast uppmärksammat gäller en förpackning av kaffebröd som jag brukar inhandla varje vecka. För något år sedan ändrades förpackningen, och i samband med denna förändring minskades antalet bröd från tio till nio, men priset var detsamma fränsett de kontinuerliga höjningar som drabbat också denna vara. För någon vecka sedan ändrades på nytt samma förpackning, nu med resultatet att det fanns plats för endast åtta kakor, naturligtvis till samma pris. Detsamma har skett med en förpackning hos Konsum, en plötslig minskning med ett bröd men till oförändrat pris. Detta är bara två exempel, flera finns inom detta varuområde. Enligt min mening är det en ganska kraftig dold prishöjning som det här rör sig om.

Ett annat område där detta under lång tid florerat är konfektyrbranschen, där bl. a. chokladkakor blir allt mindre, för att inte tala om de kartongförpackningar som finns, där chokladbitar bäddas in på det mest finurliga sätt för att det utvändigt skall se mycket ut. Ur hälsosynpunkt kan det visserligen vara bra att innehållet på det här området minskar, men det är en annan fråga.

Statens pris- och kartellnämnd har också uppmärksammat det här problemet och visar i sin januarirapport hur svårt det är för konsumenten att vara prisedveten i dag. Man visar också på ett annat sätt som

används för att dölja prishöjningar. Det sker helt enkelt genom att fabrikanter försämrar kvalitén på vissa varor. Så sker inom den kemisk-tekniska industrin, där man blandar mera vatten i diskmedel och därmed sänker koncentrationsgraden för medlet. Då går det fortare åt, och man får sälja mera.

Men det är tyvärr inte det enda som händer på detta område. Om man under lång tid köpt samma fabrikat av disk- och rengöringsmedel, har man inte kunnat undgå att märka hur förändringar i samma syfte ständigt sker. Det är inte bara innehållet i flaskorna med diskmedel som minskat. Numera tillverkas nästan samtliga flaskor i färgad ogenomskinlig plast för att kontrollen av innehållet ytterligare skall försvåras. Någon annan rimlig förklaring har i varje fall inte jag kunnat finna. Hur kontrollerar man för resten ett tvättmedelspaket som sägs innehålla 28 dl tvättmedel? Man kan ju inte gärna mäta upp innehållet innan det används.

Jag tror inte ens att man kan komma till rätta med hela detta problem med jämförpriser – även om det kommer att bli en förbättring – om man inte samtidigt sanerar förpackningsfloran. Måste man inte minska antalet förpackningar till det behov som finns hos olika förbrukare, med bestämda innehållsmängder oavsett fabrikat?

Herr handelsministern FELDT:

Fru talman! Fru Nordlander avsåg med sin fråga såvitt jag kunnat begripa prisstoppade varor, men hennes inlägg här handlade om alla andra varor än dem som är under prisstopp. Bröd, konfektyrer, kemisk-tekniska artiklar osv. har ju inte på något sätt berörts av det prisstopp som gäller vissa livsmedel. Därför är fru Nordlanders diskussionsämne något helt annat, ett mycket stort problem, som över huvud taget gäller förpacknings-, sorterings-, märknings- och uträkningsanordningar i produktion och handel, som det inte finns några rimliga möjligheter att genom ett statligt kontrollorgan få insyn i. Jag vill bara säga att något av fru Nordlanders exempel kanske ändå inte var så upprörande. Att antalet brödbitar minskar från tio till nio är dock ganska lätt för de flesta människor att upptäcka. Det är enkelt att aritmetiskt konstatera att nu är det nio bitar i stället för tio. Jag har svårt att se detta ens som ett försök att vilseleda konsumenten. Men det finns otvivelaktigt fall där en sanering är befogad. Och jag vill bara tala om att konsumentombudsmannen för närvarande sysslar med ett antal arter av förpackningsfloran för att se efter om sättet att förpacka varorna också är ett sätt att vilseleda konsumenten.

Fru NORDLANDER (vpk):

Fru talman! Min fråga gällde ju också det förhållandet att man genomför dolda prisstegringar genom de olika förfaranden som jag pekat på. Om det nu inte är fråga om dolda prisstegringar, om man minskar antalet brödbitar i en förpackning, vill jag fråga handelsministern: Vilket recept har då handelsministern för att lösa detta problem? Skall man sluta att köpa av denna förpackning, när antalet brödbitar i den minskar? Man måste ju på något sätt komma åt det hela.

Torsdagen den
22 februari 1973

*Ang. investeringar
i statliga verk som
skall utlokaliseras*

Herr handelsministern FELDT:

Fru talman! Ja, fru Nordlander, man får konstatera att de brödbitar det gäller här har blivit dyrare. Det är det enda konstaterande man kan göra. Sedan får man besluta sig för om man vill fortsätta att köpa dem eller vill övergå till någon annan sort som man finner vara billigare. Om nio bitar kostar lika mycket som tio kostade förut, så kan det ju inte vara fråga om något vilseledande av konsumenten när en så enkel operation företagits.

Fru NORDLANDER (vpk):

Fru talman! Men det måste det väl ändå vara, herr handelsminister, när priset hela tiden följer den utveckling som äger rum på den allmänna marknaden. Man höjer priset på varorna men minskar samtidigt volymen. Då blir det en dubbel prishöjning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Ang. investeringar i statliga verk som skall utlokaliseras

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Franssons* (c) den 16 januari framställda interpellation, nr 13, och anförde:

Fru talman! Herr Fransson har frågat mig vilka principer regeringen utgår från vid ställningstagande till investeringar i statliga verk som skall utlokaliseras.

Regeringen strävar givetvis alltid efter att undvika sådana investeringar som endast kan nyttiggöras under en orimligt kort tid, t. ex. på grund av planerad flyttning av statlig verksamhet. När det gäller byggnader kommer den beslutade omlokaliseringen från Storstockholmsområdet att medföra att en betydande lokalyta friställs. Ungefär hälften av denna yta utgörs av förhyrda lokaler. De friställda statliga lokalerna och vissa av de förhyrda planeras bli utnyttjade av andra myndigheter med otillfredsställande lokalsituation. Trots detta tillskott får man räkna med att ytterligare lokaltillskott, bl. a. i form av nybyggnad, kan komma att behövas för att de statliga myndigheterna inom Storstockholmsområdet på sikt skall få tillgång till samlade och ändamålsenliga lokaler, något som främjar en effektiv verksamhet. Den långsiktiga lokalplanering som pågår för Stockholm inbegriper givetvis det framtida utnyttjandet av de lokaler som kommer att friställas i samband med omlokalisering.

I fråga om det fall herr Fransson nämner, statens bakteriologiska laboratorium (SBL), torde en omlokalisering kräva lång tid att förbereda och genomföra. Socialministern tillkallar i dagarna sakkunniga för att utreda de närmare förutsättningarna och formerna för SBL:s omlokalisering till Umeå. Jag vill också erinra om att statsmakterna år 1970 beslutade att uppföra en destruktionsanläggning, som förutom SBL skall betjäna bl. a. Karolinska sjukhuset och Karolinska institutet, för att besvärande och hälsovådliga luftföroreningar i området skulle minskas. Beslutet var således påkallat av ett angeläget behov.

När förslag år 1971 förelades riksdagen om att uppföra ett smådjurs-
hus vid SBL redovisades att detta behövs främst för att skydda de
anställda mot smittorisker. Som framgår av årets statsverksproposition
har investeringskostnaderna för djurhuset begränsats för att handlingsfri-
heten i fråga om laboratoriets lokalisering så långt som möjligt skall
bibehållas.

Herr FRANSSON (c):

Fru talman! I samband med beslutad eller planerad utlokalisering av
statlig verksamhet från Stockholm är det naturligt att försiktighet måste
iakttagas vid investeringar i sådana anläggningar som inte kommer till
användning efter utlokaliseringen. Därför är det viktigt att det sker en
långsiktig planering av lokalbehovet och att restriktivitet iakttages vid
nyinvesteringar, så att inga onödiga avskrivningsbelopp behöver uppstå
den dag då den statliga verksamheten lämnar lokalerna. Vi torde alla vara
överens om detta.

De synpunkter jag framfört i min interpellation och det exempel jag
angivit angående investeringarna i statens bakteriologiska laboratorium
vittnar om nödvändigheten av att dessa frågor följs med den största
uppmärksamhet från statsmakternas sida.

Jag är medveten om att utflyttningen av SBL är en komplicerad sak.
Därom vittnar ju också att särskilda sakkunniga, som finansministern har
nämnt i svaret, har tillkallats för att närmare utreda förutsättningarna
och formerna för omlokaliseringen. Om jag har tolkat svaret rätt, innebär
detta att omlokaliseringen kommer att skjutas något år på framtiden.
Därmed torde den beslutade investeringen om totalt ca 20 miljoner
kronor komma till en bättre användning än man kunde tro när
delegationen för lokalisering av statlig verksamhet avlämnade sin slut-
rapport i juni månad förra året. En utflyttning vid mera näraliggande
tidpunkt skulle ha fört med sig onormala avskrivningar.

Jag är av den uppfattningen att nya investeringar inte skall beslutas
som medför att en planerad omlokalisering av statlig verksamhet flyttas
framåt i tiden, beroende på att normala avskrivningar skall kunna göras
på investeringarna. När det gäller investeringarna i det aktuella fall som
jag har åberopat kan den enskilda människan lätt få den uppfattningen
att det skulle ske ett visst slöseri med pengar i form av investeringar i
byggnader, vilka skulle få en mycket kort användningstid. Det är därför
med tillfredsställelse jag noterar finansministerns svar att regeringen alltid
strävar efter att undvika investeringar som endast kan nyttiggöras under
en orimligt kort tid.

Till slut, fru talman, vill jag framföra ett tack till finansministern för
det positiva svar som jag har fått på min interpellation.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
22 februari 1973

*Ang. expeditionen
av registreringsbe-
vis från patent-
och registrerings-
verkets bolags-
byrå*

§ 12 Ang. expeditionen av registreringsbevis från patent- och registre- ringsverkets bolagsbyrå

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr Löfgrens (fp) den 25 januari framställda interpellation, nr 24, och anförde:

Fru talman! Herr Löfgren har frågat mig *dels* vad som kan göras för att till förslagsvis en vecka nedbringa tiden för leverans av beställt registreringsbevis från patentverkets bolagsbyrå, *dels* om det är möjligt att införa en sådan ordning att stående beställning kan göras av registreringsbevis för leverans en gång årligen vid i beställningen angiven tidpunkt.

Den intensiva utvecklingen under senare år i fråga om aktiebolagsbildning har bl. a. lett till en stark ökning av arbetsbelastningen på patentverkets bolagsbyrå. Under de senaste fem åren har antalet under varje år nybildade bolag ökat från 8 000 till över 18 000. År 1968 fanns i registret 83 000 levande, dvs. ej likviderade bolag. Förra året hade antalet ökat till mer än 125 000. Denna utveckling har lett till en mycket kraftig ökning av antalet registreringsärenden och följaktligen också till en stegrad efterfrågan på registreringsbevis. Under år 1972 utfärdades ca 118 000 bevis jämfört med 76 800 år 1968.

En betydande ökning av patentverkets registreringskapacitet har skett under en följd av år. Trots detta har den stora anhopningen av ärenden lett till förlängda väntetider. Med anledning av denna utveckling, som jag inte anser tillfredsställande, har ytterligare åtgärder vidtagits.

Under innevarande budgetår har Kungl. Maj:t medgivit att verket utöver anslaget på 8,5 miljoner kronor för bolagsbyrå får disponera ytterligare ca 2,5 miljoner kronor för byråns verksamhet. För nästa budgetår föreslås ytterligare resurstillskott.

Att balanserna i fråga om expedieringen av registreringsbevis har visat sig särskilt svåra att bemästra hänger bl. a. samman med att beställningarna inflyter mycket ojämnt och med oregelbundna balanstopp. För att komma till rätta särskilt med dessa problem har patentverket förstärkt kopieringskapaciteten för bevisframställning och överfört personal för att minska balanserna. I början av januari fastställdes en plan, som ger bevisframställningen prioritet i fråga om personalresurser och syftar till att nedbringa väntetiden till ungefär en vecka. Den sålunda genomförda resursöverföringen har redan givit resultat. I slutet av januari hade väntetiden sjunkit från ca fyra veckor till omkring två veckor. Patentverket räknar med att redan under innevarande månad kunna pressa ned väntetiden till ungefär en vecka.

I detta sammanhang bör framhållas att patentverket under den tid som balanser förekommit medgivit förtur åt brådskande ärenden, exempelvis sådana som angår konkurser och andra rättsliga åtgärder. Förtursärendena har uppgått till mellan 10 och 20 varje dag, och väntetiden i sådana ärenden har endast varit en eller annan dag.

Den i interpellationen väckta frågan om stående beställningar av registreringsbevis kan knappast besvaras utan närmare kännedom om kundönskemålen och om de praktiska problem som kan uppkomma vid

effektueringen av sådana beställningar. Patentverket har förklarat sig berett att undersöka den lämpliga formen för en sådan service, om tillräckligt kundintresse finns.

Nr 28

Torsdagen den
22 februari 1973

*Ang. expeditionen
av registreringsbe-
vis från patent-
och registrerings-
verkets bolags-
byrå*

Herr LÖFGREN (fp):

Fru talman! Jag tackar handelsministern för svaret på min interpellation. Jag sätter stort värde på att handelsministern så utförligt redovisat utvecklingen av arbetsbelastningen vid bolagsbyrån. Med hänsyn till den kritik, som på många håll riktats mot patentverkets bolagsbyrå, är det värdefullt att en så ingående redogörelse lämnats.

Personligen har jag under flera år följt utvecklingen även inom detta område och jag vill gärna ge uttryck för min oförbehållsamma uppskattning av de ansträngningar som den ansvariga ledningen och personalen i övrigt gjort för att bemästra de starkt och snabbt ökande arbetsuppgifterna. Jag har inte kunnat frigöra mig från intrycket av att bolagsbyråns resurser inte tillåtits öka i takt med vad de ökade arbetsuppgifterna hade motiverat.

Ett faktum som vi inte kan komma ifrån är att man inom det svenska näringslivet och även i övrigt haft berättigad anledning att klaga över den långa väntetiden för att få avskrift av registreringsbevis. Det framgår ju också klart av svaret på min interpellation att handelsministern är medveten om att förhållandena med de förlängda väntetiderna inte är tillfredsställande. Jag noterar som en positiv sak att Kungl. Maj: medgivit verket att få disponera över utökade medelsanvisningar redan under innevarande budgetår och att ytterligare resurstillskott föreslås för nästa budgetår.

Det skulle bli en lång klagovisa om jag skulle redovisa enbart de fall som delgivits mig. Men låt mig ta ett ganska talande exempel på hur väntetiden upplevs enligt en uppgift jag i går fick av en ledamot av kammaren. Ett registreringsbevis beställdes per telefon den 17 oktober 1972, i brev av den 30 november 1972 gjordes påminnelse och beviset expedierades den 16 januari 1973. Exemplet är alltså mycket färskt.

Att döma av den redovisning som ges i svaret beräknar patentverket att redan under innevarande månad kunna pressa ned väntetiden till cirka en vecka. Jag är mycket tacksam för detta meddelande, som – om löftet nu kan hållas – är just vad jag efterlyst i min interpellation.

Med stort intresse har jag tagit del av vad handelsministern anför angående medgivande av förtur för brådskande ärenden, exempelvis sådana som angår konkurser och andra rättsliga åtgärder. Att väntetiden i sådana fall endast varit en eller annan dag är en nyhet för mig. En av riksdagens ledamöter, som är kronofogde, har under gårdagen meddelat mig att också han har en helt annan erfarenhet. Vid angivande av exakt sådant skäl för brådskande hade det från bolagsbyrån per telefon meddelats att någon hänsyn inte kunde tas till ärendets art utan att man måste invänta behandling i tur och ordning. Jag hälsar med tillfredsställelse att det nu synes ha blivit möjligt att tillämpa undantag i dessa speciella fall.

Vad slutligen angår det av mig väckta förslaget om möjlighet att beställa registreringsbevis en gång årligen vid i beställningen angiven tidpunkt, så framstår denna ordning givetvis såsom mindre angelägen om

Torsdagen den
22 februari 1973

*Ang. expeditionen
av registreringsbe-
vis från patent-
och registrerings-
verkets bolags-
byrå*

det går att uppnå en normal behandlingstid av endast cirka en vecka. Jag vill emellertid i detta sammanhang dra vissa slutsatser av handelsministerns redovisning.

Under 1972 var antalet "levande" bolag 125 000 och det utfärdades under samma år ca 118 000 registreringsbevis. Detta tyder på att uppåt 95 procent av alla bolag har behov av att årligen beställa avskrifter av registreringsbevis. De fall då andra än bolagen själva har anledning begära sådana bevis torde utgöra en jämförelsevis ringa del.

Mitt uppslag torde sålunda kunna vara värt ett beaktande, och jag är av den uppfattningen att man skulle kunna uppnå en viss rationalisering inom verket genom den föreslagna ordningen, om den bleve allmänt omfattad. Huruvida den motsvaras av ett allmänt kundintresse har jag inte möjlighet att bedöma, men jag är tacksam för att verket är berett att undersöka lämpliga former för en sådan service, om tillräckligt intresse finns. Jag upprepar dock att uppslaget inte har samma betydelse om behandlingstiden kan nedbringas till ca en vecka som om man även i framtiden måste räkna med längre behandlingstider såsom i realiteten oundvikliga.

Sammanfattningsvis vill jag uttala min tillfredsställelse över att svaret på min interpellation ger anledning till så positiva förväntningar. Jag önskar patentverkets bolagsavdelning all framgång i de strävanden som nu redovisas, och jag utgår från att handelsministern med intresse följer utvecklingen så att verket ges sådana resurser som kommer att erfordras för att vi inte på nytt skall råka ut för förlängda behandlingstider.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen nr 48.

§ 14 Interpellation nr 49 om åtgärder mot ungdomsarbetslösheten

Ordet lämnades på begäran till

Herr OLSSON i Stockholm (vpk), som yttrade:

Fru talman! Ungdomsarbetslösheten har utvecklats till ett synnerligen allvarligt problem. Det är inte enbart dess siffermässiga omfattning som därvid kräver uppmärksamhet — ca 50 000 i åldrarna 16—24 år — utan även det faktum att det i hög grad handlar om unga människor som inte kommit in i arbetslivet, som saknar eller har en ringa utbildning och för vilka perspektiven ter sig särskilt trista. I mars månad väntas inemot 35 000 lämna värnpliktstjänstgöring. Varje år lämnar en ny årskull skolorna.

I detta läge är krafttag erforderliga. Tidningen Arbetsmarknaden den 12 februari uppger att den s. k. 5-kronan endast gav 2 500 jobb — mest åt ungdomar under 25 år. Detta stödbidrag avser som bekant även kvinnor. Viss kursverksamhet, Arbetsliv och utbildning, är anordnad. Åtgärderna är emellertid klart otillräckliga. Framför allt synes en målinriktad plan nödvändig, såväl i riksmåttstock som regionalt och lokalt. Ett samlat grepp är i hög grad av nöden.

Den grundläggande frågan för att komma till rätta med problemen om ungdomsarbetslösheten är givetvis skapandet av flera arbetstillfällen, dvs. närings- och sysselsättningspolitiska initiativ. Men i hög grad skulle situationen kunna förbättras med effektivare arbetsförmedling samt åtgärder för att öka utbildningsmöjligheterna. I det förstnämnda hänseendet bör även lokala kommunala insatser kunna göras. När det gäller förbättrade möjligheter till utbildning uppstår emellertid frågan om den ekonomiska situationen för ungdomarna. De har aldrig kommit in på arbetsmarknaden, de står utanför arbetslöshetskassorna. De kan vara anmälda som arbetssökande hos arbetsförmedlingen men utan resultat. Bestämmelsen om att arbetsmarknadsutbildningsbidrag – med vissa undantag för exempelvis handikappade – beviljas först efter uppnådda 20 år framstår som ett orimligt förhållande. Inget arbete – utbildning borde öka chanserna för alla att få ett. En uppmjukning av villkoren för att erhålla arbetsmarknadsutbildningsbidrag bör därför utan dröjsmål genomföras.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens medgivande att till herr inrikesministern Holmqvist få rikta följande frågor:

1. Vilka åtgärder av skyndsamt slag avser statsrådet att vidta för att bekämpa rådande ungdomsarbetslöshet?
2. Är statsrådet beredd att ta initiativ till en uppmjukning av bestämmelserna så att även ungdom under 20 år kan beviljas arbetsmarknadsutbildningsbidrag?
3. Vill statsrådet redogöra för vilka åtgärder som vidtagits i syfte att garantera, att anställda ungdomar till följd av stödbidraget "5-kronan" verkligen ges utbildningsfrämjande sysselsättning?

Denna anhållan bordlades.

§ 15 Interpellation nr 50 ang. den fysiska riksplaneringen

Ordet lämnades på begäran till

Herr NILSSON i Tvärålund (c), som yttrade:

Fru talman! Riksdagens beslut hösten 1972 i anledning av propositionen 111 om den fysiska riksplaneringen bör komma att få stor betydelse för samhällsplaneringen i framtiden.

De utvidgade kraven på planering för bebyggelse motiveras av behovet av hushållning med den fysiska miljön så att den på bästa sätt blir tillgänglig för människorna. Kommunerna avses erhålla en förhållandevis stark ställning i detta planeringsarbete. För att man skall kunna göra samlade bedömningar skall översiktsplaner upprättas i varje kommun som ledning för beslut i konkreta fall. Sedan översiktsplan upprättats skall vad beträffar viss glesbebyggelse ett enkelt planeringsförfarande kunna medges för erhållande av byggnadslov. Upprättandet av översiktsplanerna skall ske i samråd med länsstyrelsen. I anledning härav har nu Kungl. Maj:t givit länsstyrelserna i uppdrag att ta upp överläggningar med kommunerna om planeringsintentionernas förverkligande.

I motiveringen till besluten om de utvidgade planeringskraven för bebyggelse har klart sagts ut att det inte får innebära att glesbebyggelsen motverkas. Uppenbara risker härför synes emellertid föreligga fram till år 1976, då den översiktliga planeringen i kommunerna beräknas vara genomförd. Den praktiska tillämpningen av byggnadslagen fram till den tidpunkt då översiktsplanerna antagits är oklar. På grund härav är det sannolikt att huvudregeln vid beviljandet av byggnadslov för glesbebyggelse blir mycket restriktiv. Det är förstäeligt om framför allt de handläggande tjänstemännen i den föreliggande oklara situationen gör negativa tolkningar av hithörande uttalanden i propositionen 111 år 1972 och i civilutskottets betänkande nr 35 samma år. Om så blir fallet kan det inte stå i överensstämmelse med lagstiftarens mening, nämligen att den nya lagstiftningen inte får hindra en i och för sig önskvärd bebyggelse.

Naturligtvis är det viktigt att glesbebyggelsen förankras i kommunala beslut. Den nuvarande oklarheten på detta område synes upplevas så att i avvaktan på översiktsplanen är det utomordentligt svårt att erhålla byggnadslov för vidare glesbebyggelse. Det är därför viktigt att vid det kommande samrådet mellan länsstyrelser och kommuner om den framtida fysiska planeringen denna fråga verkligen uppmärksammas, så att bebyggelse kan ske i all den utsträckning som kommunen i samråd med länsstyrelsen finner ändamålsenlig och som inte utgör hinder för riksintressen. Av formuleringar i civilutskottets betänkande nr 35 kan uttolkas att ifrågasättande bebyggelse endast i enstaka undantagsfall kan medges innan översiktsplan är antagen i kommunen. Detta kan innebära nära nog ett totalstopp under ett par års tid.

Planverket har i detta sammanhang anfört att ett strikt hävdande av detaljplanekravet i vad avser enstaka byggnader i fortsättningen kan underlåtas, om en antagen översiktsplan *eller annat underlag i och för sig ger tillräcklig ledning i fråga om markanvändningen.*

Detta uttalande bör särskilt kunna beaktas i samrådet mellan kommuner och länsstyrelser och vid beslut om byggnadslov under utredningsskedet för de kommunala översiktsplanerna.

Man bör i åtskilliga fall i kommunerna ha möjlighet att även under planeringsarbetets gång avgöra om bebyggelse skall tillåtas eller inte på en viss plats. En prioritering bör också kunna göras av planeringsarbetet så att vissa bebyggelsefrågor utan onödigt dröjsmål kan avgöras utan att den slutliga planen avvaktas. Enligt min mening är det angeläget att den praktiska tillämpningen utformas så att en önskvärd bebyggelse inte stoppas i avvaktan på en färdig översiktsplan.

Vad gäller riktlinjer för det fortsatta planeringsarbetet avseende jord- och skogsbruk sägs bl. a. att företrädare för jord- och skogsbruket bör få medverka i planeringsarbetet på ett tidigt stadium. Enligt min mening måste medverkan från dessa grupper vara en förutsättning för ett framgångsrikt planeringsarbete, varför det snarare bör vara ett direkt åläggande att de skall vara med än ett påpekande att möjligheten finns.

I civildepartementets anvisningar till länsstyrelserna uttalas bl. a. följande: "Vad gäller konflikten mellan jordbruksintressen och tätorts-expansion bör enligt riktlinjerna högvärdig jordbruksmark inte tas i anspråk för tätbebyggelseändamål om en från samhällets synpunkter

likvärdig lösning kan åstadkommas på annan för jordbruket mindre värdefull mark." Med denna utgångspunkt kommer jordbruket att få vika på många platser trots att det bedrivs på högvärdig jordbruksmark. En för samhället ändamålsenlig utgångspunkt vore att den högvärdiga jordbruksmarken kom att betraktas som ett riksintresse att bevara på samma sätt som t. ex. en del kustområden. Ett minimikrav kunde vara att inte ställa upp kravet på "likvärdig lösning" utan nöja sig med en lösning som fyller kravet på en god samhällsplanering.

Enligt de riktlinjer som tillställts länsstyrelserna för fullföljande av den fysiska riksplaneringen skall länsstyrelsen ställa samman de skilda kommunernas program och redovisa dessa till Kungl. Maj:t tillsammans med en redogörelse för de kompletterande eller samordnande åtgärder som länsstyrelsen i enlighet med de genomförda överläggningarna vidtagit eller avser att vidta. Därutöver skall länsstyrelsen avge eget yttrande över resultatet av programarbetet. I fall där oenighet föreligger mellan länsstyrelse och kommun kommer Kungl. Maj:t först efter remiss till bl. a. den berörda kommunen att fatta beslut om vilka utgångspunkter som skall gälla.

Den nu redovisade gången av planeringsarbetet är i ett avseende oklar, nämligen vad gäller omfattningen av Kungl. Maj:ts ingripande i planeringsarbetet. Omfattar denna prövning mer än vad som i riksdagsbeslutet angivits som riksintresse förefaller prövningen vara alltför långtgående.

Med hänvisning till det anförda hemställes om kammarens tillstånd att till herr civilministern få ställa följande frågor:

1. Anser statsrådet att i avvaktan på fastställd översiktsplan annat underlag som kommunen i samråd med länsstyrelsen finner tillräckligt för bedömning av markanvändningen får tills vidare utgöra underlag för byggnadslov för glesbebyggelse?

2. Anser statsrådet att företrädare för jordbruket och skogsbruket obligatoriskt skall delta i planeringsarbetet för dessa näringar?

3. Är statsrådet beredd att i det fortsatta planeringsarbetet med den högvärdiga jordbruksmarken bevara den för dess ändamål om andra alternativ uppfyller kraven på en god samhällsplanering?

4. Är statsrådet beredd att precisera omfattningen av Kungl. Maj:ts ingripande i det lokala planeringsarbetet?

Denna anhållan bordlades.

§ 16 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts proposition nr 28 med förslag till lag om ändring i vallagen (1972:620).

§ 17 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framställdes, nämligen av

Nr 106 Herr *Carlström* (fp) till herr kommunikationsministern angående översynen av statsbidragsbestämmelserna för enskilda vägar:

Nr 28

Torsdagen den
22 februari 1973

Har statsrådet givit vägverket instruktioner att med sådan skyndsamt bedriva den av Kungl. Maj:t på riksdagens uppdrag begärda översynen av statsbidragsbestämmelserna beträffande enskilda vägar att förslag om förbättrade bestämmelser kan föreläggas riksdagen senast nästa år?

Nr 107 Herr *Dahlberg* (s) till herr utbildningsministern om utbyggnad av TV 2-sändarnätet i norra Lappland:

Hur länge dröjer det innan TV 2-programmet är så utbyggt att befolkningen efter Riksgränsbanan och kring Torneträsk kan ta del av det?

Nr 108 Herr *Larsson* i Borrby (c) till herr civilministern angående betydelsen av lokala opinioner i frågor om kommunsammanläggning:

Vad är statsrådets principiella uppfattning om lokala opinioners betydelse för beslut i fråga om sammanläggning av kommuner t. ex. så som de kommit till uttryck i ärendet med Klippans kommunblock?

Nr 109 Herr *Nordstrandh* (m) till herr inrikesministern angående undervisningen i svenska för invandrare:

Anser herr statsrådet att undervisningen i svenska för invandrare skall ges av pedagogiskt kvalificerade lärare och i regi av fritt valt studieförbund?

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 15.25.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert